Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite
Liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntija-pyyntö asiassa U 69/2022 vp (UJ 2/2025 vp)

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä Euroopan komission ehdotuksesta (COM(2022) 209 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä sekä sitä koskevasta jatkokirjelmästä UJ 2/2025 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Liikenne- ja viestintäviraston asiantuntijalausuntoa koskien asetusehdotusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä (ns. CSAM-asetusedotus) ja siitä toimitettua U-jatkokirjelmää UJ 2/2025 vp. Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Liikenne- ja viestintävirasto pitää valtioneuvoston tavoin lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjumista ensisijaisen tärkeänä ja katsoo, että tavoitteeseen tulee pyrkiä keinoilla, jotka ovat tehokkaita ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Viestinnän luottamuksellisuuden suojaan ja muihin perusoikeuksiin puuttumisen tulee rajoittua vain välttämättömään ja sen tulee olla oikeasuhtaista. Sääntelyn ei tule johtaa yleiseen ja erotuksettomaan viestinnän sisällön tunnistamiseen eikä viestinnän tietoturvallisuuden heikentämiseen esimerkiksi vaarantamalla salauksen ja erityisesti päästä-päähän-salauksen toimintaedellytyksiä. Tämän vuoksi Liikenne- ja viestintävirasto pitää valtioneuvoston tavoin kannatettavana, että aiempien esitysten kaltaisesta viestinnän turvallisuutta vaarantaneesta tunnistamismääräyksestä on luovuttu. Tämä on tarkoituksenmukaista, jotta muut neuvotteluissa aikaisemmin riidattomiksi koetut lapsia suojaavat toimenpiteet voidaan saada voimaan mahdollisimman pian.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää kannatettavana nykyisen numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalveluiden (esimerkiksi WhatsApp ja Facebook Messenger) tarjoajien vapaaehtoista tunnistamista koskevan tilapäisen sääntelyn vakiinnuttamista[1]. Sääntelyn tulee jatkossakin mahdollistaa palveluntarjoajien oma-aloitteiset toimenpiteet verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön havaitsemiseksi, ilmoittamiseksi ja poistamiseksi. Jatkovalmistelussa on edelleen varmistettava, että vapaaehtoiselle tunnistamiselle asetetaan riittävät suojakeinot väärinkäytöksiä vastaan.

Asetusehdotuksessa säädettäisiin internetyhteyspalvelun tarjoajalle annettavasta estomääräyksestä, jonka tarkoituksena on estää pääsy lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaan kuvamateriaaliin. Kyse on tiettyyn yritykseen kohdistettavasta velvoittavasta päätöksestä, kun taas tällä hetkellä laissa lapsipornografian levittämisen estotoimista (1068/2006, estotoimilaki) säädetään yleisesti teleyrityksille oikeus tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä lapsipornosivustoihin.

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1232 tilapäisestä poikkeuksesta direktiivin 2002/58/EY tiettyihin säännöksiin siltä osin kuin on kyse teknologioista, joita numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen tarjoajat käyttävät henkilötietojen ja muiden tietojen käsittelyyn verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2024/1307.

Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun tavoin[2] Liikenne- ja viestintävirasto kiinnittää huomiota siihen, että internetyhteyspalvelun tarjoajalle olisi useimmissa tapauksissa tosiasiassa teknisesti vaikeaa estää tehokkaasti mutta kohdennetusti pääsy nimenomaan tiettyyn määräyksen kohteena olevaan kuvamateriaaliin viittaavaan URL-osoitteeseen. Internetyhteyspalvelun tarjoajalla olisi oltava pääsy käyttäjän pyytämään URL-osoitteeseen selväkielisenä, jotta se voisi estää liikenteen, mutta verkkosivustojen liikenne on kuitenkin käytännössä aina salattua. Pääsy verkon kohteisiin voidaan pyrkiä estämään myös verkkotunnuksen tai IP-osoitteen perusteella, mutta tällaiset estot eivät välttämättä kohdistuisi pelkästään laittomiin sisältöihin[3]. Estot voivat olla myös helpohkosti kierrettävissä. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että asetusehdotuksen käsittelyssä tulisi selvittää, millaisia teknisiä ratkaisuja internetyhteyspalvelun tarjoajilta odotetaan sekä varmistua toimenpiteiden ennakoitavuudesta, välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta[4].

Asetusehdotukseen on neuvottelujen aikana tehty muutoksia, joilla on lisätty palveluntarjoajien velvoitteita toteuttaa toimenpiteitä palveluunsa liittyvän lasten seksuaalisen hyväksikäytön riskin minimoimiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto pitää tarkoituksenmukaisena, että palveluntarjoajilla on velvoite arvioida palveluunsa liittyviä riskejä ja toteuttaa riskiä vähentäviä toimenpiteitä palvelun turvallisuuden lisäämiseksi. Jatkovalmistelussa on edelleen varmistettava riskiarviointikriteeristön ja sen perusteella toteutettavien toimenpiteiden tosiasiallinen soveltuvuus verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseen.

Asetusehdotuksessa on kasvatettu käyttäjälähtöisen raportoinnin painoarvoa. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo tämän olevan tarkoituksenmukaista. Liikenne- ja viestintävirasto pitää erittäin kannatettavana asetusehdotukseen sisältyviä vaatimuksia, joilla parannettaisiin erityisesti nuorten käyttäjien mahdollisuuksia ilmoittaa mahdollisesta verkossa tapahtuvasta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai sen yrityksestä sekä vaatimuksia, joilla edistettäisiin uhrien avunsaantia.

Tuure Ilmarinen
lakimies

Liikenne- ja viestintävirasto

[2] Euroopan tietosuojaneuvoston ja Euroopan tietosuojavaltuutetun yhteinen lausunto 4/2022 Euroopan parlamentin ja neuvoston ehdotuksesta asetukseksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevista säännöistä, 28.7.2022, kohta 80.
[3] IP-osoitteen perusteella tehtävissä estoissa ei useissa tapauksissa ole teknisesti mahdollisuutta sulkea pois sitä mahdollisuutta, että toimenpiteellä estetään samalla loppukäyttäjien pääsy laittomuuksiin osallistumattomien muiden loppukäyttäjien toisella verkkotunnuksella tarjoamin sisältöihin, sovelluksiin tai palveluihin, koska niiden verkkotunnukselle on osoitettu sama IP-osoite kuin se, jolla laittomia sisältöjä tarjotaan.
[4] Asetuksen (EU) 2015/2120 3 artiklan mukaisesti internetyhteyspalvelun tarjoajat voivat rajoittaa pääsyä sisältöihin vain artiklassa säädetyin edellytyksin. Estomääräystä koskevan sääntelyn jatkovalmistelussa tulisikin kiinnittää huomiota yhdenmukaisuuteen asetuksen (EU) 2015/2120 vaatimusten kanssa.